

FLORIAN-RAREȘ TILEAGĂ

Cultura? Pe mâini bune !

foto: MIHAI LAZĂR

*Tare greu să vorbești despre cultură...
Nu pentru că-i mult de zis, de analizat, de explicat.
Dar te macină o întrebare destul de apăsătoare, cel puțin în România, unde vestea că "vine criza" te sperie la tot pasul: cine (mai) are grijă de cultură?*

Slavă Domnului, trăim într-un județ unde grija asta e la mare preț. Și se vede cu ochiul liber. Iată că au trecut deja patru ani de când Consiliul Județean Alba "înoată împotriva curentului", derulând o adevărată campanie de sprijinire a culturii pe întinsul județului Alba. Festivaluri de teatru, de muzică, de film, de literatură, sărbători ale istoriei și patrimoniului, târguri și expoziții – toate se petrec an de an, cu zâmbetul pe buze în fața "crizei".

Anul 2008 n-a fost deloc mai prejos; evenimentele s-au ținut lanț și n-au decît s-o spună miile de spectatori care au venit să le vadă. Hai să ne amintim măcar zece din ele, fiecare având în spate organizarea Serviciului Turism din cadrul Consiliului Județean, dimpreună cu partenerii săi.

1. Romanul românesc contemporan și noile provocări ale realului (ediția I; 18-19 aprilie 2008; Universitatea "1 decembrie 1918" Alba Iulia)

Așa s-a numit primul colocviu de literatură de rang național de la Alba Iulia. Însă, pe cât de sofisticat pare titlul, tot pe atât de natural au decurs discuțiile din cele două zile. S-au convins atât studenții care au asistat la orele în șir de dezbateri, cât și participanții – romancierii, criticii și literații veniți din toate colțurile țării, între care Radu Aldulescu, Nicolae Breban, Mircea Muthu, Alexandru Cistelecan și Andrei Terian.

Dacă, în prima zi, exegeții și-au prezentat cele mai proaspete volume de analiză literară, a doua zi a fost ceva mai interactivă. S-a vorbit de proasta difuzare de carte românească, de rolul

bibliotecilor de a-i atrage pe cititorii (mai ales) tineri, de pericolul sau, de ce nu, de avantajul consumismului în vânzarea de carte.

Totul a fost inițiat de către nou-înființata Filială Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor și a decurs ... ca la carte. În plus, deși colocviul s-a încheiat în dimineața celei de-a doua zile, evenimentul a culminat, spre seară, cu Premiile Filialei de Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor. Au fost răsplătite cel mai bun roman (Petru Cimpoșu, *Simion Lifnicul*), cel mai bun debut (Florina Iliș, *Coborârea de pe cruce*) și cea mai bună exegeză a romanului românesc (Eugen Negrici, *Literarura română sub comunism*).

2. Inaugurarea Complexului Muzeal "Fefelega" (20 aprilie 2008; satul Bucium-Șasa)

Odată cu ziua de 20 aprilie 2008 peisajul verde de la Bucium are ceva în plus. Dincolo de pâraie, pășuni și creste de piatră, șade o mândrețe de căsuță, de la care nu-ți vei lua ochii. E micuță, e din lemn și a fost ridicată de săteni în memoria femeii poreclite Fefelega, a cărei viață amară a descris-o Ion Agârbiceanu în superba lui nuvelă omonimă.

Chiar în 20 aprilie s-au împlinit o sută de ani de la plămuirea eroinei Fefelega, după chipul și asemănarea tăcutei femei care, într-adevăr, și-a dus zilele aici, la Bucium. Bătrânii și-o amintesc și vorbesc de ea aproape în șoaptă, de parc-ar fi o nălucă cu care s-au obișnuit de zeci de ani. Dar oricum ar fi ea în ochii țărănilor, năluca are acum un nou trup: casa cu prispă, cu parfum de brad tânăr, cu război de țesut, cu ulcioare, lămpașe, șopru de unelte și cuptor de pâine, toate lucrate de mână.

În poiana căsuței s-au strâns atât localnicii, cât și oficialitățile, care au dezvelit placa comemorativă. Apoi, oamenii au primit în dar ediția multilingvă *Fefelega*, dar și plăcinte buciunănești, gătite de sătence, din care lumea s-a înfruptat ca la mare ospăț. După care s-a făcut sfeștanie și rugăciunea de pomenire a acestei femei care a făcut, din Bucium, un loc de care românii, citind nuvela, își aduc aminte fără să-l fi văzut vreodată ...

3. Târgul de carte *Alba Transilvana* (ediția I; 8-11 mai 2008; Parcul Cetate din Alba Iulia)

S-a petrecut într-un mare pavilion expozițional din centrul Albei Iulia, în care au fost primite standurile a 29 de edituri. A

durat patru zile iar vizitatorii s-au înghesuit încă din primele minute.

Sute de copii s-au îmbulzit zi de zi să primească baloane și să se joace cu personajele de poveste ale Teatrului "Prichindel" (prezent cu un stand de marionete și măsuțe pentru desen). Treptat, însă, veselia micuților i-a molipsit și pe cei mari, care au dat buzna la standurile cu edituri. Dar nu numai cărțile i-au ținut în loc pe curioși. Vorbim de toate acele manifestări care au colorat programul Târgului de Carte, de la spectacole de muzică, teatru, dans, la concursuri și lansări de carte. Tot în interiorul pavilionului, vizitatorii au avut parte de un colț special al cititorului, care, prin eleganța sa, ar fi dat gata orice îndrăgostit de restriștea lecturii.

Au fost zile de celebrare a cărții, cu șase mii de vizitatori, pentru care Târgul rămâne un soi de act de identitate culturală. Cu atât mai mult cu cât denumirea sa, "Alba Transilvana", reflectă trecutul intim al orașului, numit astfel în secolul XIII. Sunt așteptate viitoare ediții, cu credința că cei mici vor crește, an de an, odată cu târgul, odată cu cartea.

4. Festivalul internațional *Lucian Blaga* (ediția a XXVIII-a; 9-11 mai 2008; Sebeș, Lancrăm, Alba Iulia)

În 2008, zilele Festivalului i-au purtat pe invitați în fiecare din cele trei localități-cheie unde s-au desfășurat momentele de omagiere a figurii celui care a fost poetul, filosoful, prozatorul, dramaturgul, eseistul și, nu în ultimul rând, săteanul Lucian Blaga.

Primele clipe ale Festivalului s-au scurs în Lancrăm, unde a fost inaugurat Complexul Cultural "Lucian Blaga". Acolo, fosta sură din curtea casei lui Blaga a fost transformată în complex muzeal, completând patrimoniul spiritual al județului cu încă un obiectiv vrednic de văzut. Flori și coroane au fost depuse apoi la mormântul poetului și o slujbă de pomenire a fost oficiată de însuși Înalt Preasfințitul Arhiepiscop Andrei.

Apoi ne-am îndreptat cu toții spre Centrul Cultural din Sebeș, unde am vizitat expoziția de icoane și am participat la un colocviu pe tema prezenței lui Lucian Blaga în manualele școlare. Dar momentul de vârf s-a petrecut abia pe scena Centrului Cultural din Sebeș, odată cu decernarea premiilor (de creație literară, creație plastică, traduceri, premiul de excelență), cu recitalul de poezie al actriței Lucia Mureșan, veterană a Festivalului, și cu concertul cameral al cvartetului "Apulum". Cât despre ultima zi,

ea a fost petrecută la Cetatea de la Călnic, obiectiv turistic inclus pe lista UNESCO.

5. Festivalul Cetăților Dacice (ediția a III-a; 21-22 iunie 2008; comuna Cricău)

Unii îi spun concurs, alții chef și distracție. În orice caz, e o mică minune a zilelor de vară, când lumea se adună la Cricău să vadă cum arătau dacii, în carne și oase. Cu alte cuvinte, e o sărbătoare a patrimoniului istoric, 2008 fiind al treilea an când se întâmplă. Să aruncăm o privire.

Sâmbătă. Prima zi a început în satul Bucerdea Vinoasă, pe o toropeală care i-a cam speriat pe organizatori. Dar lumea a venit cu mic cu mare, ca să prindă deschiderea cramei prin sunete prelungi de tulnice. Au început apoi așa-numitele "cântece de vin" ale corului de bărbați (îmbrăcați în daci), precum și jocul călușarilor din Bucerdea Vinoasă. Ceva mai târziu, invitații s-au pornit la drum cu trăsura spre legendara Piatră a Craivii, pentru ca apoi să aibă loc intrarea tuturor în cramă, încălzind cu suflarea lor răcoroasă pivniță și degustând vinurile îmbietoare ale bucerzenilor. Totul, într-o ambianță de ospăț românesc pur-sânge, cu râsete, vorbe de bine și sughițuri vesele ... Și, fiindcă tot vorbim

de o cramă de vin, n-a lipsit decorul care să cinstească băutura nobilă, și anume o expoziție de unelte de vinificație (dopuri, desfăcătoare, sticle), culese de Leontin Plosca.

Seara, totul s-a mutat pe dealurile de la Cricău, unde, pe scena rustică de lemn, s-a desfășurat un concert folk. De fapt numai folk putea să fie, dacă aruncai o privire în jur: corturi, găști, perechi și voie bună. Au cântat vedete ale genului, între care Silvan Stâncel, Ada Milea, Țăpinarii și Daniel Avram. Dar, la lăsatul întunericului, muzica s-a oprit. Câțiva "daci" (doctoranzi la Facultatea de Istorie din Cluj-Napoca și membri ai ONG-ului "Terra Dacica Aeterna", costumați întocmai ca dacii) au uimit publicul cu ritualuri de aprindere a torțelor și cu marele foc de tabără, "rugul lui Zamolxe".

La așa ambianță de luptă și mister, cu fum și torțe, îți venea pur și simplu să strigi. Și, de ce nu, să bei și să mănânci, ca-n cetele de războinici. Ceea ce s-a și întâmplat odată cu proiecția în aer liber a meciului Olanda-Rusia din Campionatul European 2008, când cheful de victorie i-a electrizat pe toți. Apoi, târziu în noapte, a început proiecția peliculei *Columna* (regizor Mircea Drăgan, 1968), epepee cinematografică cu și despre daci, de la premi- era căreia se împlineau 40 de ani. De fapt, ca o aniversare fusese gândită întreaga proiecție, la care a fost de față însuși Gheorghe Dinică, cel care, în *Columna*, a jucat rolul trădătorului Bastus. Astfel s-a sfârșit sâmbăta dacilor, spectatorii întorcându-se somno- roși la corturile lor, care au împânzit culmile dealurilor dimprejur.

Duminică. A doua zi a început chiar la Cricău, care de trei ani e gazda Festivalului. A fost așa fiindcă Cricăul a câștigat an de an "întrecerile dacice" din cadrul Festivalului, regula concursului

dintre cele cinci cetăți dacice (Cricău, Cugir, Săsciori, Ighiu, Cetatea de Baltă) fiind ca învingătorii să aibă dreptul de "a duce" festivalul în cetatea lor. Dar, până la întreceri, publicul a fost cucerit încă de la orele amiezii de cascadoriile ecvestre ale lui Lae Dreghici, o legendă a Festivalului, ca și de ale partenerilor săi "de arme", care au dat "tonul dacic" printr-un spectacol plin de risc, din care n-au lipsit demonstrațiile de luptă și dârzenie în fața focului. După care a început "decatlonul dacic", cele cinci cetăți aruncându-se într-o competiție foarte antrenantă, folosind

arme, costume și accesorii de luptă precum cele din vechime. La sfârșit, publicul a fost invitat pe terenul întrecerilor, unde a început spectacolul focloric, înțesat de vedete.

Să nu uităm că puteai intra în lumea dacilor și altfel decât prin lupte. Chiar în fața terenului de întreceri organizatorii au reconstituit un sat dacic, cu fierărie, țarc de oi și colibe de unde puteau fi cumpărate opaițe și brățări dacice. Dar și "plăcinte dacice", pregătite de artista și profesoara Sorina Țibacov după rețete redescoperite sau, cel puțin, asemănătoare celor dacice. Oricum, efectul de "uau, mâncăm ca dacii !" era garantat ...

Tragem linie și socotim: aproape trei mii de spectatori, în cele două zile de festival cultural-sportiv. Ceea ce e bine de știut ca să mergem acolo și în 2009 și să ne simțim ca-n cărțile de istorie ...

6. Pluta dacică (sfârșitul lunii iunie 2008; râul Mureș)

Despre ce e vorba? Echipa "Petro Aqua", salvamontiștii din Alba, Lupeni și Hunedoara și autoritățile județului Alba au refăcut traseul pe apă al plutelelor cu care dacii transportau sare (exploatarea încă de pe atunci la Ocna Mureș) și alte bucate până pe tărâmul unde azi se află Ungaria. Făceau asta pentru a primi, în schimb, cereale.

"Pluta dacică" din iunie 2008 a fost cam la fel. Îmbrăcați în daci, temerarii s-au strâns în Partoș (anticul Portus din vremea Daciei romane), la malul Mureșului, care pe atunci era cea mai importantă arteră comercială. Un preot a sfințit pluta și mâncarea pentru drum (mere, sare, miere), pentru a porni pe apele line ale Mureșului într-un itinerar al întoarcerii în timp, care urma să îi ducă până la Szeged (anticul Partiscum), în Ungaria. Dar, până acolo, au făcut popasuri, au dormit noaptea în corturi, pentru ca, la răsărit de soare, să o ia iarăși din loc ... Și au rezistat așa mai bine de trei săptămâni, în care au înfruntat vreme capricioasă, porțiuni înguste de râu și felurite obstacole.

De reținut că "plutașii" (autoritățile) au făcut din fiecare popas un prilej de a discuta cu localnicii despre problemele de mediu. Așa că expediția a avut un rol ecologic, mai ales, dincolo de cel pur istoric și de promovare a turismului nautic. În sfârșit, a fost o aventură unică în Europa, din care n-au lipsit emoția și iscusința, ceva ce te trimite cu gândul la străbuni, la felul lor de a-și duce viața pe aceleași locuri pe care azi călcăm cu prea multă nebăgare de seamă.

7. Târgul de Fete de pe Muntele Găina (19-20 iulie 2008, comuna Avram Iancu)

E cea mai mare sărbătoare tradițională în aer liber din țară, rămânând una din mândriile Ardealului. Semnificațiile Târgului sunt înfipte adânc în miturile din vechime, fiind încă de atunci o întâlnire a celor dornici să schimbe mărfuri și să înfiripe legături de dragoste.

Astăzi, însă, lumea vine pe Muntele Găina nu neapărat pentru troc și întâlniri înfiorate între "mândre și ficiori", ci și pentru grandioasa sărbătoare etno-culturală care a devenit acest Târg de Fete. Și de care toți românii au auzit, mai ales că se petrece, oficial, de la 1816 încoace. În 2008, însă, oferta de eveniment a

Târgului a fost mult îmbunătățită față de alte ediții, uimind vizitatorii cu evenimente care de care mai rustice. Spectacole de joc și cântec popular, reprezentări de datini și meșteșuguri, cântece din tulnice – laolaltă au dat pulsul folclorului ardelenesc, la peste 1400 m altitudine.

Apoi, au contat atât proiecțiile de film în aer liber, pe vârful de munte (*Megatron* și *Tulnicul*, regizor Marian Crișan, câștigător de Palme d'Or în 2008), cât și noaptea albă a Târgului, cu discotecă, artificii și foc de tabără. În sfârșit, ideea e că oameni de peste tot au venit pe "Muntele Dragostei" ca să se bucure de aer curat, de verdeață, de tradiție, de această inegalabilă sărbătoare a iubirii.

8. Festivalul de Teatru "Povești pentru Copii și Oameni Mari" (ediția a III-a; 8-12 octombrie 2008; Alba Iulia)

Vorbim de cel mai semnificativ și dezinhibant eveniment al vieții culturale și artistice a județului. Au spus-o atât autoritățile și criticii de teatru, cât și publicul larg, așa că hai să o mai spunem o dată. De ce nu? "Poveștile" s-au bucurat de suficient de mulți auditori ca să intre în rândul evenimentelor de cultură care se respectă. Cinci zile de teatru, ateliere de teatru și conferințe despre teatru – asta a adus a treia ediție a Festivalului, pe lângă orele petrecute în "Pub 13", unde s-a adunat lumea noapte de noapte.

Așa cum îl știm azi, Festivalul e foarte tânăr. Mica lui istorie a început în 2006, când Teatrul de Păpuși "Prichindel" și Consiliul Județean Alba au creat o primă ediție din care n-au lipsit nici vedetele (Marcel Iureș, Dorina Lazăr), nici hiturile de atunci

(*Creatorul de teatru, Aventurile lui Habarnam*), nici revistele de specialitate (*Teatrul Azi, MAN.In.FEST*), care au semnalat mugurii de calitate ai Festivalului. A doua ediție s-a impus și ea, întărind ideea că Alba Iulia înseamnă public gata de teatru și sănătos din punct de vedere cultural.

Nici în 2008 n-am dus dorul numelor mari (Horațiu Mălăele, Radu Nica, Dan Puric etc.), deși scopul a fost altul decât impactul plăcut al vedetelor. Ideea era de a cuceri publicul cu povești, de oricine și oricum ar fi spuse pe scenă, ceea ce, în teatrul româ-

nesc, înseamnă enorm. Era nevoie de conceptul de poveste și emoție, iar "Poveștile" de la Alba au apărut la timp. Însăși simpatia lui denumire – "Povești pentru Copii și Oameni Mari" – încurajează o perspectivă culturală de jos în sus, curată, încrezătoare, un "ochi de copil" de care teatrul avea nevoie, atât la nivel de spectator, cât și la cel de autor. Cu dubla lui adresare către copii și adulți, Festivalul și-a făcut un nume, venind cu spectacole năucitoare ca mesaj și estetică. De la *commedia dell'arte* și teatru-dans, la teatrul de imagine și teatrul cuvântului, Festivalul a încercat să semene cu o masă plină de bucate. Și de dulce, și de post. Adică și provocatoare și "cuminți". Amintim doar câteva: *Nos Limites, Măscăriciul, Taxi Vinil, Căsătoria, Don Quijote, Hamlet*.

"Bilă albă" la capitolul PR: pentru prima oară în cadrul Festivalului a existat un Centru de Presă, bine dotat și bine intenționat. Adică interesat să discute spectacolele zilei anterioare, invitați fiind înșiși autorii acestora. Și, tot în premieră, a văzut lumina zilei ziarul *Povești*, o publicație specială în care găseai articole despre tot ceea ce a fost și ce urma să fie în festival.

9. Festivalul-concurs de muzică folk "Ziua de Mâine" (ediția a IV-a; 14-16 noiembrie 2008; Alba Iulia)

Încă se mai aude chitara ... Și normal, la cât s-a cântat și

aplaudat, ecourile răzbat până în 2009. Până la următoarea ediție, probabil, când Festivalul de Folk va împlini cinci anișori !

În 2008, Festivalul de Folk și-a făcut loc fără probleme între evenimentele de soi ale anului. Au fost trei zile de muzică bună, mii de spectatori și belșug de vedete. Prima zi s-a deschis cu două emisiuni TV, pe scena Casei de Cultură a Sindicatelor, unde patru soliști consacrați au promovat patru debutanți. Au cântat cu ei, i-au încurajat, le-au arătat primii pași într-ale folkului.

În fiecare seară a fost concert. Au urcat pe scenă cei mai "grii" folkiști ai țării, maeștri ai sunetelor de chitară și voce, pentru care sala Casei de Cultură a Sindicatelor s-a umplut până la refuz. Vorbim de recitalurile lui Florin Săsărman, Zoia Alecu, Silvan Stâncel, Țapinarii și Gashkademia de Folk, apoi de Vasile Șeicaru și Mircea Baniciu, de Doru Stănculescu, Tatiana Stepa, Poesis și Ducu Bertzi, de Mircea Vintilă și Nicu Alifantis ...

Să nu uităm că Festivalul a fost la fel de mult o competiție muzicală a cantautorilor tineri, cu tot tacâmul de juriu, probe,

premier și emoții. Și, nu întâmplător, festivalul se cheamă "ziua de mâine". E o sărbătoare cu ochii larg deschiși înainte, spre public și noile voci ale folkului românesc. La Alba Iulia, asta s-a văzut în cele trei zile de muzică și aplauze. Și avem motive să credem că în 2009 va fi "și mai și" ...

10. Festivalul de film scurt Alba 2008 (ediția I; august-noiembrie 2008; internet)

Nici filmul n-a rămas de izbeliște. Pentru prima dată în județ a avut loc un festival de film gândit numai de către albaiulieni – totul pe internet (www.filmscurt.ro), unde scurtmetrajele au fost postate încă din august 2008. Regizori amatori sau profesioniști din toată țara au avut ocazia să arate ce pot, cinematografic vorbind, intrând într-o cursă energizantă de-a "care pe care", ce s-a lăsat cu premii de invidiat (în valoare totală de 50 000 lei !).

Dar și mai bine a fost că filmulețele au putut fi votate și comentate de vizitatorii site-ului, care ba au lăudat, ba au tăiat și spânzurat. Ceea ce nu-i rău. Oricât ar fi de ironizate forumurile de cinema – pentru valul de pretenții intelectuale și emoții vulcanice ce și-l permit vizitatorii în păreri lor –, pe www.filmscurt.ro a fost un adevărat festin al argumentelor de bun simț și nu un tribunal al verdictelor arogante, de critic cocoțat în turn de fildeș. Dar a existat și un juriu oficial (din 50 de persoane !), condus de însuși Marian Crișan, câștigător de Palme d'Or pentru scurtmetraj, în 2008.

Bilanțul? 133 filme înscrise, 1870 membri în juriul online, peste 7500 comentarii la filme, aproape 40 000 vizitatori din 629 orașe din lume, în doar 100 de zile ! Secțiunile de festival au fost diverse (documentar, animație, reportaj, comedie ș. a.), ceea ce a permis autorilor libertate stilistică. Și au folosit-o, semn că și-au deschis gustul spre limbaje care, până mai ieri, erau iconoclaste. Adică se întâmplă deja acea obișnuire a autorilor cu diversitatea narativ-vizuală, așadar mult-așteptatul dezgheț cultural în materie de film ...

În mai 2008, Alba Iulia mai fusese o dată gazda scurtmetrajului, prin Festivalul Internațional de Foarte Scurtmetraj (proiecții în șanțurile cetății). Încă de atunci puteai vedea disponibilitate culturală la publicul albaiulian, în contact cu cel mai neconvențional eveniment cinematografic din județ. Ei, uite că și

acum, la Film Scurt, s-a văzut că pot conta și altfel de filme, pe lângă marile producții de la Hollywood. Scurte, bune, românești, filmulețele din festivalul nostru și-au făcut o intrare de zile mari.

Deci, hai s-o recunoaștem: anul 2008 a fost cu de toate. Grație Consiliului Județean Alba, artele au năpădit orașul Unirii, una după alta, încât ai zice că s-a vărsat, la Alba Iulia, coșul cu bunătăți culturale ... Și o spunem cu încrederea că se poate chiar și mai bine decât atât, acum, în 2009.

Culture? In Good Hands !

-abstract-

The article presents 10 cultural events that took place in 2008, in Alba county, each one of these being organized by the Tourism department inside the County Council and its partners.

1. *The Romanian contemporary novel and the new challenges of the real* (1st edition, 18-19th of April 2008, "1 Decembrie 1918" University from Alba Iulia). The event was initiated by the Union of Writers, Alba-Hunedoara office. The evening reached its climax with the Union's awards for the best novel (Petru Cimpoșu's *Simion Lifnicul*), best debut (Florina Iliș's *The descent from the cross*) and the best exegesis on the Romanian novel (Eugen Negrici's *The Romanian literature in communism*).

2. *The inauguration of the "Fefelega" museum* (April 20 2008, Bucium-Șasa village). On April 20, Ion Agârbiceanu's short story, *Fefelega*, reached its 100th anniversary. All the participants to this event were given a multilingual edition of the above mentioned short story.

3. *The "Alba Transilvana" book fare* (1st edition, 8-11 of May 2008, Cetate Park from Alba Iulia). There were 29 publishing houses, music, theatre and dance shows, contests and book releases. There have been 4 days of feast, books and 6000 visitors.

4. *The international festival "Lucian Blaga"* (28th edition, 9-11 May 2008, Sebeș, Lančrâm, Alba Iulia). The event began in Lančrâm, where the inauguration of the Cultural Complex "Lucian Blaga" took place. There was also a colloquium on Lucian Blaga's figure in the school manuals and a contest with awards for literary and plastic creativity, translations, and an excellence award. The festival ended in Câlnic citadel, this being an important UNESCO tourist objective.

5. *The Dacian citadels festival* (3rd edition, 21-22 June 2008, Cricău village). This was a celebration of the historic patrimony that had begun in Bucerdea Vinoasă village with the traditional "wine songs", the

calusar dance and an interesting exposition of wine tools, organized by Leontin Plosca. The feast continued with folk concerts, the Dacian rituals of "lighting the torches" performed by "Terra Dacica Aeterna" Association and a huge camp fire, called "Zamolxe's pyre". Then followed the movie *Columna* (directed by Mircea Drăgan, 1968) – a movie about Dacians which happen to have its 40th anniversary in 2008. The second day was dedicated to equestrian shows, various contests among the 5 Dacian citadels (Cricău, Cugir, Săsciori, Ighiu and Cetatea de Baltă), the delicious Dacian pies, souvenirs and of course, traditional folkloric music.

6. *The Dacian raft* (end of June 2008, Mureş river). The "Petro Aqua" team, the mountain rescuer squad from Alba, Lupeni and Hunedoara and the authorities from Alba county, have remade the water road of the Dacian salt rafts. The rafters paddled to Szeged, each stop being a great opportunity to discuss with the locals about nature and how to protect it. It was a unique, ecological adventure meant to promote the nautical tourism.

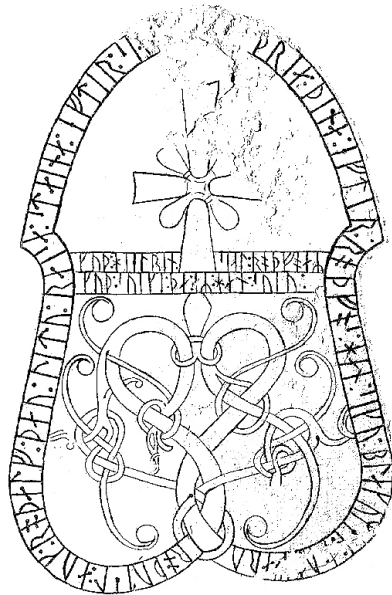
6. *The Maidens Fare from Găina Mountain* (19-20 July 2008, Avram Iancu village). This is a traditional feast, held outdoors, and it has been popular since 1816. There were music, dance and folk shows, crafting exhibitions, alp chants, movies and the traditional white night of the fare, with lots of disco dancing, fireworks and a camp fire.

8. *The theater festival "Stories for Adults and Children"* (3rd edition, 8-12 October 2008, Alba Iulia). The festival was dedicated to kids and adults and it mesmerized the audience with interesting shows, from the *commedia dell'arte* to the dancing theater and from imagistic theater to the standard well known spectacles. For the first time in its history, the festival had a Mass Media Center where there have been discussions about the shows and with their authors. Also for the first time in its history, the festival released a newspaper, *Stories*, about everything and everyone involved in the event.

9. *The folk festival and contest "Ziua de maine" ("Tomorrow")* (4th edition, 14-16 November 2008, Alba Iulia). Although the festival had the best folk singers in the country, there were also debutants and young singers or/and authors ready to present their work. The 4 well known artists presented 4 new promising debutants.

10. *The short film festival Alba 2008* (1st edition, August-November 2008, internet). For the first time in history, Alba county launched a film festival entirely organized on the internet (www.filmscurt.ro), where the short films have been posted since August 2008. The jury was lead by Marian Crişan, awarded at Palme d'Or in 2008. There had been 133 short films, 1870 people in the online jury, 7500 comments to the movies and 40000 visitors from 629 cities around the world.

Note de lectură

The Runic Picture Stone from Gotland
with the *Blakumen* inscription.
© The County Museum of Gotland

VLADIMIR AGRIGOROAEI

New References to the *Blakumen* Runic Inscription from Gotland

In 1969, Kurt Horedt published an article dealing with certain references in the medieval Scandinavian world to a possible *Wallachian* people, or to the (*Black*) *Cumans*. One of the two terms he analysed was *blakumen*, a word found in an inscription of the Sjonhem I cemetery in Gotland (Sweden). Horedt gives the following edition and translation:

*roduisl: suk: rodalf: dau: litu: raisa: staina: eftir: syni: sina: dria:
dina: eftir: rodfos: han: suiku: blakumen: i: utfaru kud: hielbin: sial:
rodfosaR kup: suiki: da: aR: han: suiku:* ("Rodvisl și Rodälv,
acești soți au făcut să se ridice pietrele după cei trei fii ai lor.
Piatra aceasta după Rodfos. Pe el l-au ucis blakumenii în timpul
unei călătorii în străinătate. Dumnezeu să ajute sufletului lui
Rodfos. Dumnezeu să-i părăsească pe acei care au fost necredincioși față de el")¹. He compares the word with another one,

¹ Kurt Horedt, *Blökumanaland și blakumen*, in *Arheologia Moldovei*, 6, 1969, p. 181. A close English translation would be: "Rodvisl and Rodälv had these stones erected in memory of their three sons. This stone in memory of Rodfos. He was betrayed by Wallachians/ Black Cumans on an expedition abroad. God help Rodfos' soul. God betray those who betrayed him". Kurt Horedt was helped in interpreting the inscription

Blökumanaland, appearing in the Legend of Saint Olaf, and thinks that Rodfos and his companions must have been attacked somewhere on the Viking Road to Byzantium, locating the territory inhabited by the *blakumen* somewhere to the north of the Danube and to the east of the Carpathian Mountains. The general spirit of Horedt's interpretation is that those *blakumen* must have naturally been the adversaries of the Viking party².

In a recent book, Judith Jesch reanalyses the stone, and offers another edition, interpreting it in a different manner: *ropuisl: auk: ropalf: þau: litu: raisa: staina: eftir: sy[...] þria: þina: eftir: ropfos: han: siku: blakumen: i: utfaru kup: hialbin: sial: ropfoaR kup: suiki: þa: aR: han: suiu:* ("Hróðvísl and Hróðelfr, they had these stones set up in memory of (their) three sons. This one in memory of Hróðfúss'. Wallachians betrayed him on an expedition. God help Hróðfúss' soul. God betray those who betrayed him")³. Jesch does not analyse the meaning of the *blakumen* word, due to the fact that her research does not deal with such matters⁴. She offers a wider context of the sequence by linking its vocabulary to a large corpus of runic inscriptions and concludes that Hróðfúss (Rodfos) was killed by a group of men in whom he had trust. She presumes that he had been on a trading voyage and had entered into some kind of contact with local merchants along the way, who then betrayed his trust. This hypothesis would lead to a supplementary conclusion added to Kurt Horedt's interpretation. These *blakumen*, either Wallachians or Black Cumans, could have been in trading relations with the Viking party, and not just simple raiders.

by Sven B. F. Jansson (Stockholm); K. Horedt, *op. cit.*, p. 181, note 14.

² *Ibidem*, p. 181-182.

³ Judith Jesch, *Ships and Men in Late Viking Age: The Vocabulary of Runic Inscriptions and Scaldic Verse*, The Boydell Press, Woodbridge (Suffolk), 2001, p. 257.

⁴ *Ibidem*, p. 257; citing Sven B. F. Jansson, Elias Wessén, Elisabeth Svärdström, Thorgunn Snædal, Helmer Gustavson (edd.), *Sveriges runinskrifter*, Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien, Stockholm, 1962, vol. 11, p. 267-268, for the *Wallachian* interpretation. However, Judith Jesch does not mention a *Black Cuman* interpretation, but a *black men* one.